

Byrådssak

ENGASJEMENT OG DELTAKELSE. FRIVILLIGHET I OSLO 2016

Sammendrag

Frivillig sektor er en grunnpilar i et moderne demokrati. Norge er på verdenstoppen i frivillig innsats, og frivillig sektor er viktig i storsamfunn, lokalsamfunn og for enkeltindivider. Byrådet vil sette inn et ekstra løft for frivilligheten og støtte gode krefter som jobber for en bedre by.

Byrådet vil gjennom økt satsning på lokalmiljø, koordinering, forenkling og samhandling bedre vilkårene for frivillig sektor, og bidra til bedre å utnytte potensialet for frivillighet som ligger i befolkningen. Sammen kan kommunen og frivilligheten løse mange av oppgavene byen står overfor.

Saken beskriver ulike former for frivillig arbeid i Oslo dag, og presenterer nøkkeltall fra 2014, sektorens utviklingstrekk, kommunens rolle som tilrettelegger, samt byrådets mål og tiltak.

Byrådets fire mål for frivilligheten i Oslo er:

1. Det skal være lett å drive frivillig aktivitet og organisasjonsvirksomhet
2. Kommunen skal styrke samhandlingen mellom kommunal og frivillig sektor og tilrettelegge for økt samhandling frivillige aktører imellom.
3. Flere av kommunens lokaler, uteplasser og anlegg skal være tilgjengelige, meråpne og fylles med frivillig aktivitet
4. Kommunen skal stimulere til mangfold, bredde og en nyskapende frivillig sektor, og bidra til økt rekruttering av frivillige

En rapport fra Institutt for samfunnsforskning tegner et bilde av en omfangsrik og betydningsfull frivillig sektor i Oslo med 13 000 årsverk frivillig arbeid og en verdiskapning på om lag syv mrd. kroner.¹

Oslo er en by med sterk befolkningsvekst, noe som både gir utfordringer og muligheter. Hovedstadens frivillighet gjenspeiler byen: den er stor, utbredt og mangfoldig. Byrådet ønsker en fortsatt sterk, levende og mangfoldig frivillig sektor. Kommunen skal tilrettelegge og være støttespiller for et selvstendig og uavhengig sivilsamfunn.

Frivilligheten er i endring. Den nye frivilligheten preges av at innbyggerne i en sterkere grad engasjerer seg ut i fra egne interesser og realiseringsbehov. Nye deltakelsesformer

---

¹ Tallene omfatter ikke ideelle organisasjoner. Dersom frivillig innsats utført i disse organisasjonene hadde vært medregnet, hadde tallene vært noe høyere.

som virtuell frivillighet, er på fremmarsj. Drivkraften i frivillig arbeid er fortsatt et ønske om meningsfylt aktivitet, ofte sammen med andre i et interessefellesskap.

Saksfremstilling

1. Innledning

I byrådserklæringen av 19.10.2015 forklares frivilligheten i Oslo som et mangfoldig og verdifullt bidrag til byen vår. Den yter en viktig innsats på mange områder i Oslo i samarbeid med kommunen og på egenhånd. I en by som Oslo, er det en rekke oppgaver som ikke kommunen kan løse alene. Frivillighet og engasjement hos innbyggerne er avgjørende. Å engasjere seg i organisasjoner, idrettslag, kulturaktiviteter eller i nærmiljøet er viktig for de som deltar. Byrådet vil sette inn et ekstra løft for frivillighet og støtte gode krefter som jobber for en bedre by. På bakgrunn av vedtak i bystyret 06.06.2012, sak 157, legger byrådet frem en sak om frivillighet i Oslo.

Frivilligheten er en viktig bærebjelke i storbyen og i nærmiljøet. Hver dag er byens innbyggere i alle aldre og med ulike bakgrunner og forutsetninger engasjert i forskjellige former for frivillig aktivitet: besøksvenner treffer ensomme, trenerne stiller på fotball-trening og korpsbarn baker kake til kveldens lotteri. Noen arrangerer hyttetur, konserter eller politiske møter, andre fremmer lokalmiljøenes sak i planprosesser, og noen har vakt på asylmottak, eller går i mørke gater og passer på at byens innbyggere er trygge. I 2014 ble det utført 13 000 årsverk frivillig arbeid i Oslo, noe som tilsvarer 22 mill. innsatstimer.

Frivillig arbeid i og utenfor organisasjoner har vært med å bygge opp det samfunnet vi har i dag, og fortsetter å utvikle det videre. Gjennom frivillighet skapes gode tilbud og gode miljø. Frivillighet bidrar til velferd, sosial inkludering og bedre folkehelse, og er en hjørnestein i et levende og velfungerende demokrati. Frivillig engasjement har stor egenverdi for den som er frivillig: Engasjement kan gi gode opplevelser, erfaringer og personlig utvikling, og gi enkeltmennesker mulighet til å bruke sine evner og kompetanse. Frivillighet stimulerer også til samfunnsansvar og medborgerskap. Uten frivilligheten mister vi viktige sosiale møteplasser, uformell læring og identitetsbygging.

Offentlig og frivillig sektor representerer ulike, men komplementære roller i samfunnet. Frivillig sektor skal være selvstendig og ikke styres av offentlige aktører. Samtidig utfyller frivilligheten det offentlige i mange oppgaver, som for eksempel ved å organisere omsorg utover hva det offentlige kan gi. Det er en kommunal oppgave å sørge for gode vilkår. Oslo kommune gir i dag utstrakt økonomisk støtte til frivilligheten gjennom tilskudd, og andre støtteordninger, som for eksempel utlån og utleie av lokaler. I 2016 er den direkte økonomiske støtten på i underkant av 240 millioner kroner². I tillegg kommer tilskudd på kulturfeltet samt til Den norske kirke og andre trossamfunn, som begge genererer mye frivillig innsats.

Byrådet vil skape en modell for å styrke frivilligheten i Oslo. Kommunens samarbeid med frivillig sektor skal baseres på toveis kommunikasjon og med respekt for frivillighetens egenart. Oslo kommune skal være en støttespiller og tilrettelegger, og vil bidra til at frivillige får bruke mer tid på sin kjernevirksomhet.

---

² Tallet inkluderer ikke frivillighetsmidler i bydelene.

1.1 Innspill

Følgende områder har blitt kartlagt i arbeidet med saken: Frivillighetens omfang i kommunen, kommunens rolle overfor frivillig sektor, virkemidlene kommunen besitter, og daglige og fremtidige utfordringer og behov i sektoren. Det har blitt avholdt dialogmøte med frivillig sektor, møte med Frivillighet Norge, med bydeler, samt med relevante byrådsavdelinger og underliggende virksomheter. Dialogmøtet med frivillig sektor hadde temaet «Samspill og samarbeid mellom frivillig og kommunal sektor». 72 representanter fra sektoren deltok på møtet. I forkant av avgivelsen av frivillighetssaken, gjennomførte byråd for kultur, idrett og frivillighet i januar 2016 et informasjonsmøte hvor det også var anledning til å komme med innspill. Parallelt med kommunens kartleggingsarbeid, har Institutt for samfunnsforskning utarbeidet en rapport på oppdrag fra Oslo kommune. Rapporten presenterer nøkkeltall på frivillighet i Oslo fra 2014, og er den første statistikken som er utarbeidet for Oslo-området alene.

1.2 Avgrensning

Frivillighetsmeldingen beskriver frivillig sektor i Oslo, de kommunale virkemidlene og den kommunale frivillighetspolitikken. Den omhandler frivillighet i bred forstand: Blant annet frivilligsentraler, sosialrettede og humanitære tiltak, innsats tilknyttet idrettslag og kulturvirksomhet, og mangfolds- og integreringsarbeid. Humanitære organisasjoner med administrasjon i hovedstaden, men med internasjonalt rettet aktivitet, er i mindre grad omtalt. Statlige ordninger og frivilligheten som sektor i et nasjonalt perspektiv omtales i noen grad.

Hvert år kjøper kommunen betydelige velferdstjenester av frivillige organisasjoner. Denne delen av frivillige organisasjoners virke regnes som offentlige anskaffelser, og omtales derfor ikke i meldingen.

2. Frivillighet – definisjoner, omfang og betydning

2.1 Definisjoner

Det eksisterer ingen entydig definisjon på frivillighet. Følgende definisjoner for henholdsvis frivillig sektor, frivillig arbeid og virtuell frivillighet benyttes i denne meldingen.

2.1.1 *Frivillig sektor*

Frivillig sektor defineres som frivillige organisasjoner, lag, foreninger og frivilligsentraler, i tillegg til frivillig innsats som er egenorganisert. Organisasjonene defineres i tråd med FNs *Handbook on non-profit Institutions in the system of National accounts* (2003, s. 18-21) og beskrives ved en varig og regelmessig aktivitet av mer eller mindre formell art. En frivillig organisasjon kjennetegnes ved at den ikke er underlagt offentlig styring, står ansvarlig for egne aktiviteter og kan nedlegges på eget initiativ. Fortjeneste videreføres ikke til eiere, ledere, medlemmer eller andre, og overskudd må brukes i samsvar med organisasjonenes hovedformål. Medlemskap eller deltakelse er ikke lovpålagt eller obligatorisk.

I meldingen omtales både frivillige og ideelle organisasjoner som frivillig sektor, ettersom organisasjonene har en rekke fellestrekk tilknyttet organisert aktivitet. Det må samtidig presiseres at en ideell organisasjon gjerne er organisert som en stiftelse, og at mange

organisasjoner har humanistiske visjoner uten at dette er det sentrale formålet med virksomheten. Det typiske er likevel at organisasjonen, uten økonomiske motiv, arbeider for å avhjelpe sosiale behov i samfunnet eller bestemte utsatte grupper, og at dette er det sentrale i organisasjonens formålsbestemmelse.

2.1.2 Frivillig arbeid

International Labour Office (ILO) definerer i *Manual on measurement of volunteer work* frivillig arbeid som ulønnet arbeid for andre enn familie og nære venner gjennom frivillige organisasjoner, inkludert kultur- og velferdstjenester. Arbeid regnes som ulønnet selv om man får en viss godtgjørelse for utgifter eller en mindre symbolsk betaling. Aktiviteten eller tjenesten skal i følge ILO også ha et verdiaspekt ved å være en fordel for samfunnet, miljøet eller andre enn nære slektninger og venner. (ILO, 2008)

2.1.3 Virtuell frivillighet

Utviklingen av digital kommunikasjon har skapt nye arenaer for frivillighet. Virtuell frivillighet handler i hovedsak om frivillig innsats for et nettsamfunn eller diskusjonsgruppe. De viktigste arenaene innenfor virtuell frivillighet foregår blant unge under 25 år (Wollebæk og Sivesind, 2010, s. 60). Spennvidden er stor innenfor dette nye og sterkt voksende feltet. Aktiviteten er gjerne knyttet til verving av nye medlemmer, deltakelse i diskusjonsgrupper eller vedlikehold og etablering av nettsider. På samme måte som i annet frivillig arbeid har aktivitetene et element av å gjøre en innsats for andre. Denne form for frivillighet kan også fungere som en alternativ inngang til frivillig arbeid. Et verdensomspennende eksempel på virtuell frivillighet er nettleksikonet Wikipedia, hvor både drift av nettstedet og produksjon av artikler gjøres på frivillig basis.

2.2 Historisk innblikk

De første frivillige organisasjonene oppstod i Norge på 1800-tallet. Særlig gjennom avholds-, misjons- og arbeiderbevegelsen vokste det frem organisasjoner med stort engasjement på grasrotnivå med bred folkelig deltakelse og en sterk sosial profil. Organisasjonene hadde en lav grad av formalisering og var økonomisk uavhengig av offentlige myndigheter.

Mot slutten av 1800-tallet blomstret organisasjoner innen helse, sosialomsorg og humanitært arbeid opp. Kvinnesaksorganisasjoner som for eksempel Norges Kvinnesaksforening og Kvinnestemmerettsforeningen ble dannet på denne tiden, og opplevde sterk vekst. I mellomkrigstiden vokste arbeiderbevegelsen frem sammen med humanitære og religiøse organisasjoner. Det er også på denne tiden kultur- og idrettsorganisasjoner – som fortsatt er sentrale i dag - øker i omfang.

Etterkrigstiden beskrives i hovedsak som en periode med generell sterk vekst av organisasjoner og med en særlig fremvekst av interesseorganisasjoner. Dette henger sammen med økt samarbeid mellom organisasjonene og staten, ettersom interesseorganisasjonene ofte var rettet mot å påvirke utforming av politikk. Det er i samme periode oppbygningen av den moderne velferdsstaten begynner. Dette hadde stor innvirkning på frivillig sektor, ettersom det offentliges ansvarsområde ble utvidet og gradvis flyttet over på områder tidligere forbeholdt frivillige organisasjoner. Særlig gjaldt dette helse- og sosialfeltet, kultur, idrett og friluftsliv.

Fra 1950-tallet opplevde organisasjoner innen idrett, kultur, miljø og hobby betydelig vekst, og organisasjonslandskapet ble stadig mer mangfoldig. Per Selle og Bjarne Øymyr (1995) betegner perioden som *fritidssamfunnet*. Samtidig ble de sosiale og humanitære organisasjonene, samt religiøse foreninger og kvinnesaksorganisasjoner svekket. Etter 1980 flater medlemsveksten ut. Lokallagene er ikke lenger den viktigste basisen i organisasjonene, og man ser tendenser til spesialisering og vektlegging av aktiviteter for egne medlemmer. På samme tid knytter det offentlige ytterligere bånd med frivillig sektor gjennom å inkludere frivilligheten i sosialpolitiske planer, i kulturpolitisk arbeid og som del av velferdsutviklingen. Organisasjonene blir i denne perioden også stadig mer avhengig av offentlig støtte. (NOU 2006: 13)

Det er de siste 25 årene blitt utarbeidet flere offentlige utredninger og stortingsmeldinger på frivillighetsfeltet. I 1988 la et utvalg ledet av Lars Korvald frem utredningen NOU 1988: 17 *Frivillige organisasjoner*, hvor den statlige grunnstøtteordningen med øremerking av spillemidler ble lansert. Samme år tok Sosialdepartementet initiativ til et møte om samarbeid mellom det offentlige og frivillige organisasjoner. Det resulterte i etableringen av frivillighetssentralene, bygget på frivillighet og betalt av det offentlige. I år 2000 ble to sentrale tiltak iverksatt på statlig nivå: Innføring av skattefradrag for gaver gitt til frivillige organisasjoner og opprettelse av Frifondsordningen.³ Det siste store arbeidet i statlig regi er St. meld. 39 (2006-2007) *Frivillighet for alle*. Her presenterte regjeringen Stoltenberg I en helhetlig frivillighetspolitikk som skulle sikre frivillighetens uavhengighet og mangfold. Samtidig ble Frivillighetsregisteret opprettet. Registeret åpnet for bruk i slutten av 2008 med mål om å bedre og forenkle samhandlingen mellom frivillige organisasjoner og offentlige myndigheter. Staten og flere kommuner benytter Frivillighetsregisteret aktivt i dag, og i flere tilskuddsordninger er registrering et vilkår for å motta tilskudd.

Oslo bystyre vedtok i 1995 en frivillighetsmelding med tittelen *Ikke gjøre det - men gjøre det mulig*, som var det første store arbeidet om frivillighet i regi av kommunen. Temaet for meldingen var «kommunens forhold til frivillige organisasjoner og andre som bidrar til frivillig aktivitet» og målet var «å øke aktivitet og sosial deltakelse i alle grupper av befolkningen». (Sak 283 av 21.06.1995)

I 2003 ble saken *Frivillighet i endring* vedtatt i bystyret, hvor tilskuddordningene ble foreslått reorganisert med følgende typer tilskudd: Grunnstøtte, programstøtte og aktivitetsstøtte. I etterkant av meldingen ble det utarbeidet en forskrift om utlån og utleie av kommunale lokaler til frivillige organisasjoner. Ordningen ble først forvaltet av Kulturetaten, deretter av Utdanningsetaten, hvor ansvaret fortsatt ligger i dag.

I 2010 ble et større arbeid om ungdomspolitik i kommunen lagt frem i meldingen *Ung i Oslo*. Meldingen inneholder en grundig kartlegging av arbeidet som gjøres i byen, eksempelvis i skolen, på fritidsklubbene og i idrettslagene, og vektlegger fritidstilbud i kommunal regi for ungdom i alderen 12 til 19 år.

---

³ Frifondsordningen er en tilskuddsordning rettet mot lokalt virke, og ble opprettet av Stortinget for å bedre de økonomiske rammebetingelsene for demokratisk og frivillig aktivitet i lokalsamfunn.

2.2.1 En frivillighet i endring

Fra 2000-tallet kjennetegnes frivillig sektor av en økende grad av individorientert engasjement. Egenorganisering, selvutfoldelse og ønsker om umiddelbare opplevelser og resultater er nå en sentral motivasjonsfaktor. Dette kommer blant annet til syne i skifte av medlemskap oftere enn tidligere, kortere perioder med frivillig innsats og medlemskap som inkluderer medlemsfordeler. Folk er nå mer opptatt av aktiviteten de gjør og hva den gir dem, enn selve organisasjonen som står bak. Der man før ofte hadde livslange forhold til en organisasjon, gjør folk i dag i større grad en frivillig innsats uten å binde seg til organisasjonen (Wollebæk og Sivesind, 2010 og Enjolras og Strømsnes, 2013).

Dag Wollebæk og Per Selle viser i boken *Det nye organisasjonssamfunnet. Demokrati i utforming* (2002) til en økende grad av profesjonalisering⁴ i organisasjonene, og at organisasjonenes vekst skjer på en mer uforpliktende måte enn tidligere. Aktivitetene er mer rettet mot nærmiljø, kultur og fritid, snarere enn gjennom store folkebevegelser. Maktutredningen (NOU 2003: 19) peker på en synkende oppslutning om medlemsbaserte organisasjoner. Tradisjonell, medlemsbasert og organisert frivillighet er på vikende front og individuell filantropisk frivillighet i regi av profesjonelle aktører øker (Wollebæk og Sivesind, 2010).

Tid er blitt en knapp ressurs i et samfunn preget av et økende tidspress. Det er derfor ikke utenkelig at enkelte synes tradisjonelt frivillig arbeid og medlemsmøter er for tidkrevende og for lite effektivt. De ressurssterke kjøper seg i større grad fri fra dette arbeidet. Tidsaspektet, i tillegg til økonomi og økt konkurranse, er også nøkkelfaktorer som kan beskrive profesjonalisering av de frivillige organisasjonene. Der man tidligere var medlem i et lokalt idrettslag er mange nå kunder hos et treningsinstitutt. Videre er profesjonell markedsføring blitt viktig i et konkurransesamfunn. Mange organisasjoner bruker i dag eksterne firmaer for å nå frem i et trangt marked. Organisasjonene på sin side sparer tid ved «å delegere» arbeid til eksterne aktører med spisskompetanse på området (Wollebæk og Sivesind, 2010, og Enjolras og Strømsnes, 2013).

Ulike aksjoner, gjerne ad-hoc basert, dugnader og turgrupper er eksempler på «den nye frivilligheten». Mye tyder på at den uregistrerte frivilligheten er i vekst i alle aldersgrupper i hovedstaden, og det finnes mange gode eksempler på denne formen for frivillig aktivitet. Oslo har stadig flere eldre innbyggere. Mange er ressurssterke med høy utdanning, god helse og mye fritid. De eldre har mye fritid de ønsker å bruke på andre, men de ønsker samtidig å styre tiden sin selv. De ønsker å delta i mange former for frivillig arbeid, men ikke nødvendigvis i organisert form (Wollebæk og Sivesind, 2010, og Enjolras og Strømsnes, 2013).

---

⁴ Profesjonalisering betyr både et ønske om konkrete resultater for organisasjonen, i form av eksempelvis prestasjoner tilknyttet idrett eller kultur, og måtene organisasjonen i større grad er drevet på. Et eksempel er økt bruk av lønnede ansatte og opprettelse av fylkesvise eller regionale lokallag.

Modellen nedenfor viser at utviklingen går i retning av to kulturer for frivillighet:

Tradisjonell frivillighet		Individuell filantropisk frivillighet
• Medlemsbasert og organisert • Demokratisk • Aktiv deltakelse • Bredt sosialt sammensatt • Vekt på organisasjonenes rolle i forhold til demokrati og sosial integrasjon		• Individuelle, veldedige bidrag, høystatusprofil. • Frivillig arbeid som en-til-en-relasjon mellom frivillig og mottaker • Organisasjoner tilrettelegger med bistand fra profesjonelle. • Vekt på frivillighetens rolle i forhold til økonomi og velferd.

Modellen er en bearbejdet versjon av modell i Drammen kommunes frivillighetspolitiske plattform fra 2014.

På den ene siden eksisterer de tradisjonelle organisasjonene med demokratisk valgte styrer og betalende medlemmer. På den andre siden vises et økende engasjement innen aksjons- og prosjektorganisasjoner. Sistnevnte har gjerne stor aktivitet, selv om de har få eller ingen medlemmer og/eller de har en rekke deltakere i kortvarige sammenhenger. Nye deltakelsesformer er på fremmarsj, et eksempel på dette er virtuell frivillighet.

3. Frivillighet i Oslo

3.1 Situasjonsbeskrivelse

Frivillig sektor, eller sivilsamfunnet, utgjør et viktig element i samfunnsstrukturen mellom det offentlige og det private, og står for en betydelig del av verdiskapningen. Beregninger med utgangspunkt i Statistisk Sentralbyrås satellittregnskap for 2014, anslår verdiskapningen i frivillig arbeid i Oslo til rundt syv mrd. kroner. Dette utgjør 12 prosent av driftskostnadene fra frivillig arbeid for hele landet.⁵ Det ble utført 13 000 fulltidsårsverk frivillig arbeid i Oslo i 2014, noe som utgjør om lag 11 prosent av det frivillige arbeidet i Norge.

Oslo er en stor og mangfoldig by. Av byens vel 645 000 innbyggere har 32 prosent bakgrunn fra mer enn 150 land. Oslo er også en av de raskest voksende byene i Europa, og opplever en årlig tilvekst på ca. 10 000 mennesker. Prognoser viser at byen i 2030 vil ha rundt 800 000 innbyggere. Tall viser stor utskiftning av innbyggere: 80 000 mennesker flytter hvert år inn og ut av byen, og tilsvarende antall mennesker flytter internt innenfor kommunenes grenser. Det er derfor mange nyinnflyttede til enhver tid i byens mange og delvis svært ulike lokalsamfunn.

I Oslo finnes det et mangfold av frivillige organisasjoner og aktiviteter. Innbyggere er aktive bidragsytere innenfor nærmiljø og ulike interesseområder. Frivilligheten i hovedstaden spenner seg over et vidt spekter av virksomheter og aktiviteter fra idretts-, kultur- og fritidsfeltet, friluftsliv- og miljøforeninger, humanitære organisasjoner, tros- og livssynssamfunn, samt en rekke forskjellige interesseorganisasjoner. Mye av den frivillige innsatsen kan relateres til ulike sektorer parallelt, for eksempel kan aktivitet på idrettsfeltet også tilknyttes helse- og sosialarbeid eller integrering.

⁵ Tallet er basert på at frivillig arbeid verdsettes som betalt arbeid i tilsvarende næringer i økonomien, jf. definisjonen gitt i SSBs satellittregnskap for ideelle og frivillige organisasjoner.

3.1.1 Idrett

Den største frivillige aktøren i Oslo er idretten. Idretten bygger sitt arbeid på verdier som aktivitet for alle, helse, glede, fellesskap og demokrati. De fleste idrettslagene i Oslo er organisert i landets største idrettskrets, Oslo Idrettskrets (OIK). OIK organiserer 1265 idrettslag i Oslo og har 332 441 medlemskap, inkludert bedriftsidretten. Studier viser at 1 av 3 nordmenn gjør dugnadsarbeid for idrettslag. I Oslo gjøres alt arbeid på frivillig basis i 74 prosent av idrettslagene (Seippel, 2006)

Preparering av skiløyper i samarbeid med Skiforeningen

Skiforeningen er en av landets største og eldste friluftsansjoner og har rundt 70 000 medlemmer. De jobber blant annet med å tilrettelegge for skiturer. Markadatabasen er et verktøy som inneholder en omfattende presentasjon av turområder til inspirasjon og praktisk turplanlegging. Løypene i Markadatabasen prepareres av Skiforeningen, løypelag, idrettsklubber og kommunen. I samarbeid med Skiforeningen tilbys det et unikt nett av skiløyper, føremeldinger og annen informasjon om løypene på internett.

3.1.2 Kultur

Kulturfeltet omfatter frivillighet av svært forskjellig format: fra ordinært organisasjonsliv innen musikk og scenekunst, via en rekke barne- og ungdomsorganisasjoner, til et stort og kreativt mangfold av kulturinitiativ. Avgrensning av frivillig aktivitet innen kulturfeltet mot andre aktivitetsformer er utydelig, og samme virksomhet kan ha flere roller på samme tid. Mange kulturaktører, som festivaler og arrangementer, er næringsvirksomheter samtidig som de er betydelige samfunnsaktører, og en base for noen av de største organiserte frivillige innsatser i storbysamfunnet. Dette er en viktig og ønsket flerfunksjon, ettersom frivillig og ideelt engasjement utgjør en av de kraftigste drivkreftene for innovasjon, gründerskap og utvikling av kulturtilbud og kulturnæringer. Flere av byens større kulturtilbud har utspring eller basis i frivillig initiativ og innsats, eksempelvis Øyafestivalen, Melafestivalen, Vær Stolt, Musikkfest Oslo, lysvandringen Elvelangs, Granittrock, friteatervirksomheter og en mengde temporære kulturtilbud. En annen del av frivillighetsfeltet rommer også skolerevyer og annen amatørvirksomhet – i tillegg en rekke grupperinger for deltakelse i samfunns- og byutvikling, gjerne fritt organisert som åpne debattarenaer og interessefellesskap. Disse er frontløperne i bruk av sosiale medier og virtuell frivillighet som plattform.

Oslo Musikkråd

Oslo musikkråd er en interesseorganisasjon som bistår med gjennomføring av arrangementer, arrangerer kurs, har kontorplasser, lys og arrangementsutstyr til utlån, samt fordeler flere av Oslo kommunes tilskuddsordninger på musikkfeltet. Oslo musikkråd forvalter Konsertstøtteordningen som er en tilskuddsordning for det frivillige musikklivet i Oslo, på vegne av Oslo kommune. Rådet har følgende lokale musikkråd: Nordstrand musikk- og kulturråd, Nordre Aker musikk- og kulturutvalg, Sagene kulturråd, Stovner musikk- og kulturutvalg og Østensjø musikkråd. Oslo musikkråd jobber for tiden med et kartleggings- og tilretteleggingsprosjekt av skoler som lokale kulturbygg.

3.1.3 Tros- og livssynsfeltet

Tros- og livssynsfeltet i Oslo er sammensatt. I tillegg til Den norske kirke, som per 1.

Human-Etisk forbund

Human-Etisk Forbund har mange frivillige i sitt arbeid i byen. Oppgaver som gjøres av frivillige er for eksempel arbeid tilknyttet seremonier (seremonileder, gravferdstaler etc.), kursledelse og – organisering, konfirmasjonsarbeid mv.

For organisasjonen er frivillige en absolutt nødvendighet for å ivareta tilbudet til byens befolkning.

januar 2015 hadde 343 218 medlemmer, er det 679 registrerte tros- og livssynssamfunn i Oslo. Disse hadde 131 124 medlemmer ved inngangen til 2015. Samfunnene er organisert på ulike måter. Noen har lønnede administrasjoner, andre er basert på frivillig aktivitet alene. Alle tros- og livssynssamfunn har likevel mye frivillig aktivitet i sitt virke. Hver dag er frivillige

engasjert i gjennomføring av ritualer og seremonier, i møtevirksomhet, medlemsaktiviteter, barne-, ungdoms- og seniorarbeid samt misjonsvirksomhet. De fleste tros- og

livssynssamfunn har også et tilbud innen omsorgs- og fellesskapsbyggende arbeid, og er som regel driftet av frivillige.

3.1.4 Mangfold og integrering

Det er et stort antall frivillige organisasjoner som er aktive innen mangfold og integrering, både innvandrersamfunnsorganisasjoner og tradisjonelle organisasjoner (Røde Kors, Norsk Folkehjelp, Kirkens bymisjon m fl). Over 200 innvandrersamfunnsorganisasjoner er registrert hos Enhet for mangfold og integrering. Organisasjonene, som varierer fra store organisasjoner med utbredt offentlig støtte til små organisasjoner som utelukkende er basert på frivillig

Vibro – vi bryr oss

En organisasjon etablert av en gruppe samfunnsengasjert ungdom, som ønsker å rette opp negativ fremstilling i media av ungdom med flerkulturell bakgrunn. De retter fokus på unge, vellykkede rollemodeller. Organisasjonen driver opplysningsarbeid – blant annet gjennom film – på skoler og fritidsklubber.

Vibro ble i januar 2015 valgt ut som Kronprinsparets Fonds nye samarbeidsprosjekt for tre år.

arbeid, strekker seg over et bredt spekter av aktiviteter innenfor samfunnsområder som kultur, arbeid, helse, utdanning, miljø, oppvekst og aldring. Mange organisasjoner driver informasjons- og veiledningsvirksomhet rettet mot egne medlemmer og andre innvandrergreper. De fleste arbeider både innadrettet med fokus på egen kultur og eget språk, og utadrettet med

fokus på å bygge sosiale nettverk, styrke tilhørighet, deltakelse i og forståelse av det norske samfunnet.

3.1.5 Helse- og sosialfeltet

Frivillig og ideell virksomhet utgjør en viktig del av det samlede tilbudet innenfor helse- og sosialområdet i Oslo. Organisasjonene bidrar blant annet til bedre levekår, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet for ulike grupper i vanskelige livssituasjoner.

Organisasjonene bidrar også med nettverk og sosialt fellesskap som gir økt grad av selvhjelp og bidrar til mindre ensomhet. Et eksempel innen helse- og sosialfeltet hvor organisasjoner som Røde kors, Blå kors, Frelsesarmeen og Kirkens bymisjon har stor innsats, er på rusfeltet. Organisasjonene driver møtesteder hvor mennesker som sliter med rusavhengighet kan få mat, kulturopplevelser, omsorg, sosial trening og bistand i møte med hjelpeapparatet for øvrig. Flere organisasjoner har også ulike tiltak for å begrense eller stanse inntak av rusmidler.

Helseutvalget

Helseutvalget er en landsdekkende, interessepolitisk uavhengig og livssynsnøytral organisasjon som arbeider helsefremmende og sykdomsforebyggende overfor LHBT-befolkningen.

I 2014 hadde organisasjonen 71 frivillige på landsbasis, og hovedvekten av arbeidet gjøres i østlandsområdet. De frivillige arbeider med Helseutvalgets ulike prosjekter, som er blant annet *Sjekkpunkt*, samtale- og testtilbud for menn som har sex med menn; *Youchat*, samtaletilbud via chat for unge gutter og jenter, og *Livsstil og kjærlighet*, helgeseminarer og workshops for gutter og jenter i alderen 15-29 år.

Oslo Røde Kors – nettverk etter soning

Nettverk etter soning (NES) er et tilbud med hovedmålsetning om å bistå mennesker med behov for å etablere nye sosiale nettverk etter soning i fengsel eller gjennomført straff. Tiltaket ble opprettet i 2004, og nærmere 250 deltakere benytter seg av tilbudet i dag. Om lag 130 frivillige deltar. NES er en treningsarena i å gjøre normale aktiviteter sammen med «vanlige folk», noe som skal bedre muligheten for et bedre liv uten rus og kriminalitet.

NES driver mange aktiviteter som de frivillige arrangerer, både i og utenfor Netteverkshuset der tiltaket holder til. Eksempler på aktiviteter er ski, sykling, fotball, klatring og yoga. I tillegg arrangeres kurs og turer. Det legges til rette for foreldre-barn-aktiviteter.

NES har også én til én-oppfølging mellom nettverksarbeider og deltaker. Koblingen starter i fengsel hvor det bygges relasjoner, og for mange fortsetter kontakten etter løslatelse.

3.1.6 Eldre og pensjonister

Mangfoldet og mengden av frivillig innsats av, for, og med eldre, er en viktig del av det som gjør Oslo til en aldersvennlig by. Størsteparten av frivilligheten rettet mot eldre omhandler bevaring og styrking av helse og livskvalitet. Mange jobber som frivillige besøksvenner, som handlehjelp, eller som medhjelper i hjemlige oppgaver som klipping av gress, skifting av lyspærer etc. Det utføres også betydelig frivillig innsats i kulturopplevelser og trivselstiltak. Den største delen av frivillighet rettet mot eldre og pensjonister utføres imidlertid av eldre selv. Mange eldre og pensjonister i Oslo i dag er ressurssterke og har mye fritid de vil bruke på andre, og mange deltar med kompetanse de har fra yrkesliv og utdanning. For eksempel blir det vanligere at eldre med helsefaglig bakgrunn deltar i helserelatert frivillig arbeid, eksempelvis i oppfølging av treningsprogram tilknyttet rehabiliteringsprosesser. Det skjer en utvikling der frivillige stiller opp som samtalepartnere i fagrelaterte spørsmål, for eksempel på feltene økonomi, jus, arkitektur og bygningsfag. En mindre organisert form for frivillighet er i vekst blant eldre frivillige. Fokuset ligger gjerne på aktivitetstilbud snarere enn medlemskap.

Yrkesrelatert frivillig arbeid blant eldre

En kvinne (73) med yrkesbakgrunn fra lederstillinger i bankvesenet og helsesektoren har på oppfordring fra Rotary meldt seg som frivillig mentor for unge mennesker i starten av sin yrkeskarriere.

Hun er mentor for mennesker hun ikke kjenner fra før, og som har behov for en fortrolig samtalepartner om karriere, eventuell videreutdanning og ambisjoner. Samtalene foregår jevnlig i en bestemt periode.

60pluss

60pluss er et organisert aktivitetstilbud for eldre over 60 år som er fysisk og/eller sosialt inaktive eller som ønsker å øke eget aktivitetsnivå. Det finnes en rekke 60pluss grupper i Oslo. Det er Oslo Idrettskrets som organiserer aktivitetstilbudet. Idrettslag, pensjonistforeninger, eldresenter, borettslag eller andre som ønsker å være frivillige gruppeledere for en gruppe kan søke om tilskudd fra kommunen.

«60pluss i Norske Studenters Roklubb» har eksistert siden vinteren 2004/2005. Instruksjon til deltakerne blir gitt av klubbens medlemmer. Den ukentlige trimmen består av gymnastikk med instruksjon, roing på vannet, på romaskiner eller i robasseng, samt styrketrening og balansetrening. Gåturen på Bygdøy eller Qigong er også mulig.

3.1.7 Miljø-, natur- og dyrevern

Det finnes mange interesseorganisasjoner i Oslo som har et sterkt engasjement knyttet til klima- og miljøspørsmål. De fleste interesseorganisasjonene har et ønske om å øke den allmenne forståelsen for sin sak og påvirke og påskynde kommunens engasjement på organisasjonens interessefelt. Blant disse finner vi etablerte organisasjoner som Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, El-bilforeningen, Miljøagentene, Natur og ungdom, Framtiden i våre hender, Zero og Øyafestivalen. I de senere årene er det blitt en sterk tilvekst i tilknytning til urbant landbruk og sosialt entreprenørskap eksempelvis Epleslang, Majobo, ByBi, Kompass & Co og Geitmyra Matkultursenter for barn. Byen har også mange interessegrupper som arbeider for nærmiljøene fra et natur- og dyrevernperspektiv. Et eksempel på dette er Østensjøvannets venner. Dyrevern-organisasjoner er bredt representert i Oslo i sitt arbeid

Nettverk for bærekraftig mat

Åpent nettverk for alle som interesserer seg for bærekraftig mat, opprettet av Bymiljøetaten. Nettverket møtes to ganger i halvåret, og omfatter alt fra små frivillige grasrotinitiativer til store globale bedrifter, forskningsmiljø og offentlig forvaltning. Nettverket arbeider med en handlingsplan for et mer bærekraftig matsystem i Oslo. Temaområdene omfatter matproduksjon, herunder urbant landbruk, klimateffektiv transport, matglede, reduksjon av matsvinn og matavfall som ressurs til biogassproduksjon og biogjødsel.

for dyrs rettigheter.

3.1.8 Barn og ungdom

Barne- og ungdomsorganisasjonene i Oslo representerer et mangfoldig og sammensatt felt, i skjæringspunktet mellom tradisjonelle lag og foreninger og den egenorganiserte frivilligheten. Den fremvoksende virtuelle frivilligheten og UKM er eksempler på viktige nettverksbaserte arenaer som samler barn og unge. De lokale ungdomsrådene, Sentralt ungdomsråd og UngOrg er viktige aktører som arbeider med ung medbestemmelse, integrering og inkludering opp mot det frivillige barne- og ungdomsfeltet. Feltet utgjør betydningsfulle bidrag i lokalmiljøet gjennom organisering av aktiviteter og interessefelt som bidrar positivt til oppvekstmiljø, inkludering og sosialisering på tvers av sosiale og kulturelle skillelinjer.

3.1.9 Den egenorganiserte frivilligheten

Ikke alle som driver med frivillig arbeid ønsker å være organisert på tradisjonelt vis. I Oslo er den uregistrerte, egenorganiserte frivilligheten i vekst i alle aldersgrupper. Det finnes det en rekke gode eksempler på denne form for frivillig aktivitet, som for eksempel 5-årsklubben på Tøyen skole og pensjonister som lærer andre eldre å bruke pc og nettbrett. Mye av denne formen for frivillighet oppstår lokalt i områder der fritidsklubber og andre uformelle arenaer spiller en viktig og samlende rolle. Ungdommens kulturmonstring (UKM) er et eksempel på en uformell lavterskelarena som genererer frivillig innsats blant barn, unge og voksne på tvers av ulike uttrykksformer, kulturell tilhørighet og sosial bakgrunn.

3.1.10 Velforeningene

Byens mange velforeninger bidrar på ulike måter til trivsel i nærmiljøet og velfungerende lokalsamfunn, og styrker lokal tilhørighet, identitet og integrering. De lokale velforeningene finnes i hele byen; i villaområdene så vel som i indre by og i rene borettslagsområder, og har utstrakt kontakt og samarbeid med bydeler og ulike etater, som Plan- og bygningsetaten, Bymiljøetaten og Byantikvaren. Velforeningene i byen er aktive når det gjelder plansaker og uttaler seg gjerne på vegne av lokalmiljøet om kommunedelplaner, reguleringsplaner, større byggesaker, trafikkreguleringer, miljø og grøntanlegg som friområder og parker, turveier og marka.

3.2 Nøkkeltall

Nøkkeltallene angitt i de syv tabellene nedenfor tegner et bilde av en frivillig sektor som har et stort omfang på kultur- idretts- og fritidsfeltet. Det er innenfor denne kategorien man finner flertallet av lag og foreninger og storparten av den frivillige innsatsen, så vel som en stor andel av medlemskapene. Dette kan sees i sammenheng med storbykonteksten: aktivitetstilbudet i storbyen er forankret i fritidsaktiviteter, snarere enn politiske og

Global flyktningkrise – frivillig engasjement blant Oslos borgere

I 2015 har millioner av mennesker vært på flukt i verden, blant annet fra Syria. I Oslo har kapasiteten til Politiets utlendingsenhet (PU) på Tøyen vært sprengt som følge av økningen i antall flyktninger.

Sensommeren og høsten 2015 vokste det frem et bredt, ikke-politisk engasjement for flyktningene i Oslo. Frivillige uten tilknytning til en bestemt organisasjon dannet gruppen *Refugees Welcome to Norway* med lokale grupper som håndterte store deler av engasjementet blant frivillige som ønsket å bidra praktisk eller økonomisk.

Gruppen har formidlet informasjon til frivillige om hvordan de kan hjelpe, og har blant annet samlet inn penger, toalettartikler, klær, bleier og leker til flyktningene som oppholder seg hos PU og på mottakene. Flere restauranter i Oslo har samlet seg om initiativet, og har laget. En måte gruppen har formidlet behov og engasjement på, er gjennom sosiale medier.

Rosetog etter terroren 22. juli 2011

I etterkant av tragedien i regjeringskvartalet og på Utøya, ble det arrangert markeringer i form av rosetog mange steder i landet.

I Oslo deltok over 150 000 mennesker. Togene ble initiert på sosiale medier, uten kobling til frivillige organisasjoner.

Dette er et eksempel på egenorganisert, virtuell frivillighet: en undersøkelse fra institutt for samfunnsforskning viste at så mye som 40 % av deltakerne fikk førstehåndsinformasjon om markeringen gjennom sosiale medier.

ideologiske formål. Andelen frivillige i Oslo er imidlertid noe lavere enn for landet som helhet. Faktagrunnlaget i denne delen er utarbeidet av Institutt for samfunnsforskning i desember 2014 på oppdrag fra Oslo kommune. Tallene omfatter ikke ideelle organisasjoner som utfører velferdstjenester, borettslag, boligsameier og velforeninger, da instituttets materiale ikke inneholdt tilstrekkelig grunnlag for statistikk på disse sektorområdene.

3.2.1 Organisasjoner og medlemskap

Samlet sett er det om lag 200 000 medlemmer i lag og foreninger i Oslo. Det finnes anslagsvis rundt 5000 frivillige organisasjoner i hovedstaden, hvorav 3 900 er lag og foreninger. Nøkkeltallene tegner et bilde av en frivillig sektor som har et relativt stort økonomisk omfang, noe som er forventet tatt i betraktning av folketallet i Oslo.

Tabell 3.2.1.1 Antall frivillige organisasjoner i Oslo etter organisasjonskategorier og nivå.

Organisasjonskategori	Lag og foreninger Oslo		Nasjonale org.		Totalt	
	Antall org.	Prosent	Antall org.	Prosent	Antall org.	Prosent
Kultur, idrett og fritid	2500	65	160	15	2660	54
Samfunnsorienterte	700	18	380	36	1080	22
Økonomiske ^a	150	4	450	43	600	12
Tro og livssyn	500	13	60	6	560	11
Totalt	3900	100	1050	100	4950	100

^a Borettslag, boligsameier og velforeninger er ikke inkludert.

Feilmarginer lag og foreninger: kultur og fritid +/- 4,4 %; samfunnsorienterte +/- 3,5 %, økonomiske +/- 1,8 %; tro og livssyn +/- 3,0 %.

Note: Estimaten for nasjonale organisasjoner er basert på populasjonsdata.

Tabell 3.2.1.1 angir et totalestimat på 3 900 lokallag og foreninger i Oslo, hvorav 65 prosent tilhører kultur, idrett og fritid. Samfunnsorienterte organisasjoner utgjør 18 prosent, og omfatter både aksjons- og sakspesifikke grupper, samt lokallag av medlemsorganisasjoner. Tro og livssyn inkluderer menigheter og søndagsskoler, og utgjør 13 prosent av foreningene. På nasjonalt nivå er det 1050 organisasjoner med hovedkontor i Oslo, noe som utgjør 28 prosent av det nasjonale organisasjonssamfunnet.

Tabell 3.2.1.2 Antall medlemmer i lag og foreninger i Oslo og storbystrøk etter organisasjonskategorier.

Organisasjonskategorier	Oslo		Storbystrøk	
	Prosent	Antall	Prosent	Antall
Kultur, idrett og fritid	47	95 000	52	50 000
Andre organisasjoner ^a	53	105 500	47	45 000
Totalt	100	200 500	100	95 000
Medlemmer per innbygger		0,45		0,50

^a Borettslag, boligsameier og velforeninger er ikke inkludert.

Feilmarginer: Oslo, +/- 8,1 %; storbystrøk, +/- 5,0 %.

Tabell 3.2.1.2 illustrerer et totalestimat på 200 500 medlemmer i lokallag og foreninger i Oslo. 47 prosent av disse er innenfor kultur, idrett og fritid, og 53 prosent er innenfor andre organisasjoner. Antall medlemmer er samlet sett større i hovedstaden enn gjennomsnittlig for en norsk storby. Kultur, idrett og fritid ville trolig være dominerende med hensyn til medlemstall, også dersom ideelle organisasjoner som utfører velferdstjenester, borettslag, boligsameier og velforeninger var inkludert i analysene.

3.2.2 Frivillig innsats

Den frivillige innsatsen i Oslo anslås til 13 000 årsverk i 2014, noe som tilsvarer drøyt 22 millioner innsatstimer. Estimert antall frivillige over 16 år er rundt 270 000 personer. Andelen som deltar er noe lavere enn for landets befolkning som helhet, 43 prosent i Oslo mot 48 prosent på landsbasis. En forklaring er at storbyen har et bredere aktivitetstilbud med en sterkere grad av kommersielle tilbydere, samt mer egenorganisering enn det man finner i mindre byer. Flertallet av de frivillige innsatstimene finner man innenfor kultur-, idretts- og fritidsfeltet. Dette understreker fritidsorganiseringens sentrale posisjon i hovedstaden.

Tabell 3.2.2.1 Frivillig arbeid i Oslo og i Norge (hele befolkningen).

	Hele befolkningen			Oslo	
	1997	2004	2009	2014	2014 inkl. virtuelt frivillig arbeid
Antall fulltidsårsverk ^a	115 000	113 500	115 000	13 000	13 600
Antall timer frivillig arbeid	199 690 000	193 250 000	195 710 000	22 135 000	23 232 000
Prosentandel som har gjort frivillig arbeid	52	58	48	43	46
Antall innsatser ^b hele befolkningen	0,94	1,21	0,97	0,63	0,68
Timer arbeid per innbygger					
Gjennomsnitt antall timer, årlig	55	59	54	44	47
Antall innsatser ^b per frivillig	1,88	2,03	2,03	1,41	1,48
Timer arbeider per frivillig					
Gjennomsnitt antall timer, årlig	115	101	114	83	87

^a Kilde for 1997-2009: (Wollebæk & Sivesind 2010, s. 22).

^b Antall innsatser er antall kategorier (av 15 ulike inkludert andre uspesifiserte organisasjoner) man har vært frivillig innenfor.

Tabell 3.2.2.1 viser antall fulltidsårsverk (13 000) frivillig arbeid i Oslo, noe som utgjør om lag 11 prosent på landsbasis. Den gjennomsnittlige timeinnsatsen per Oslo-borger er 44 timer per år. Om virtuell frivillighet inkluderes, er andelen frivillig arbeid og timeinnsatsen noe høyere. Frivillig deltakelse er også betinget av sosial bakgrunn. Funn viser for eksempel at minoritetsbefolkningen er noe underrepresentert i forhold til majoriteten.⁶ Denne forskjellen finnes imidlertid ikke blant innbyggere under 25 år.

Tabell 3.2.2.2 Andel av frivillige arbeidstimer og andel av frivillige etter organisasjonskategori oppgitt i prosent.

Organisasjonskategori	Andel av frivillige arbeidstimer ^a				Andel av frivillige			
	Hele befolkningen			Oslo	Hele befolkningen			Oslo
	1997	2004 ^b	2009 ^b	2014 ^b	1997	2004	2009	2014
Kultur, idrett og fritid	52	54	54	61	46	45	46	39
Samfunnsorienterte	23	23	24	23	25	22	22	25
Økonomiske	15	17	14	13	20	26	26	31
Tro og livssyn	11	6	6	4	8	3	4	5
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100

^a Andel av frivillige arbeidstimer er estimert på grunnlag av timeantallet respondentene har rapportert innenfor for hver organisasjonskategori for de siste fire ukene fra datoen de ble intervjuet (se Sivesind 2007, s. 60-61).

^b Respondenter som har utført mer enn 60 timer frivillig arbeid siste måned i en organisasjonskategori har fått tildelt gjennomsnittsverdier for sin organisasjons- og aldersgruppe i 2004-, 2009- og 2014-undersøkelsene.

⁶ Sosioøkonomiske faktorer kan ha en begrensende effekt på deltakelse i frivillig arbeid. For eksempel kan kort botid i Norge, en økonomisk anstrengt etableringssituasjon, manglende kjennskap til norsk frivillighetskultur, og manglende nettverk være årsaker til at minoriteter ser ut til å være mindre aktive i frivillig arbeid.

Note: Kilde for 1997-2009: (Wollebæk & Sivesind 2010, s. 22). Tallene for Oslo har en feilmargin på +/- 4,4 prosent. Avrundinger gjør at prosentandelene i noen tilfeller ikke lar seg summere til nøyaktig 100 prosent.

Tabell 3.2.2.2 illustrerer fordelingen av andelen frivillige, samt andelen frivillige arbeidstimer på forskjellige organisasjonskategorier. Kultur, idrett og fritid er i begge tilfeller den største kategorien, med 39 prosent av de frivillige og 61 prosent av arbeidstimen.

3.2.3 Betalt arbeid

Blant nasjonale organisasjoner, paraplyorganisasjoner og sentralledd er omfanget av betalt arbeid langt større, særlig uten kultur-, idretts- og fritidsfeltet. Dette antyder at de lokale og nasjonale organisasjonene har ulike roller i sektoren, som henholdsvis aktivitetstilbydere og interesseorganisasjoner. Totalt utføres rundt 8 000 betalte fulltidsårsverk i organisasjonene som ligger i hovedstaden.

Tabell 3.2.3.1 Antall fulltidsårsverk i frivillige organisasjoner i Oslo etter organisasjonskategori og nivå.

Organisasjonskategori	Lag og foreninger Oslo		Nasjonale org.		Totalt	
	Fulltidsårsverk	Prosent	Fulltidsårsverk	Prosent	Fulltidsårsverk	Prosent
Kultur, idrett og fritid	300	67	500	6	800	10
Andre organisasjoner ^a	150	33	7400	94	7550	90
Totalt	450	100	7900	100	8350	100

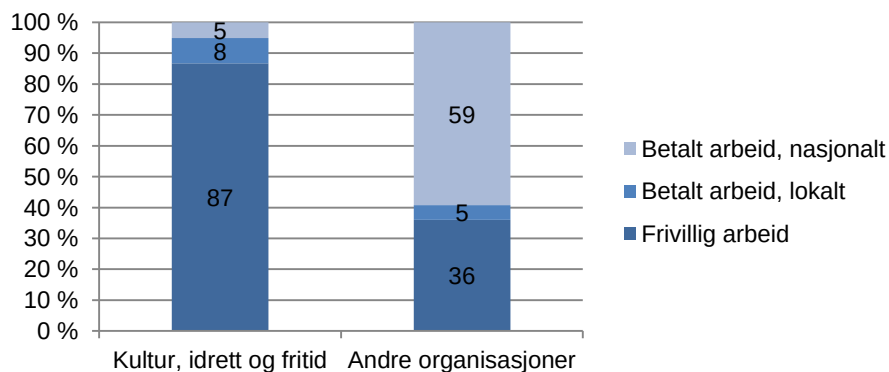
^a Borettslag, boligsameier og velforeninger er ikke inkludert.

Note: Deltidstimer er omregnet til fulltidsårsverk.

Feilmarginer: lag og foreninger, +/- 19,0 %; nasjonale org., +/- 2,1 %.

Tabell 3.2.3.1 viser et totalestimat på 450 fulltidsårsverk for lag og foreninger i Oslo, hvorav 67 prosent er innenfor kultur, idrett og fritid. Tallene omfatter ikke ideelle aktører på velferdsområdet. Forskning viser at sysselsettingsandelen i frivillig sektor er større på velferdsområdet enn andre områder (Wollebæk og Sivesind, 2013:10), og estimerer for andre organisasjoner ville vært betydelig høyere dersom de ideelle organisasjonene hadde vært med. På nasjonalt nivå er omfanget av betalt arbeid innenfor andre organisasjoner markant større innenfor kultur, idrett og fritid. At fordelingen på lokalt og nasjonalt nivå skiller seg såpass mye fra hverandre, kan være et uttrykk for at de nasjonale organisasjonene har en annen rolle enn lokale lag og foreninger. Dette kan dreie seg om koordinering og tilrettelegging av lokal aktivitet rundt om i landet, samt lobbyvirksomhet rettet mot sentrale myndigheter. Totalt utføres det 8 350 fulltidsårsverk i når lokalt og nasjonalt nivå sees samlet. Sammenliknet med SSBs satellittregnskap for 2012 utgjør dette omtrent 25 prosent betalt sysselsetting i hele frivillig sektor.

Figur 3.2.3.2 Andel betalte og frivillige årsverk i frivillige organisasjoner i Oslo etter organisasjonskategori oppgitt i prosent.

Figur 3.2.3.2 illustrerer at det på lokalnivå i frivillig sektor i Oslo er relativt begrenset innslag av betalt arbeid når ideelle organisasjoner på velferdsområdet er holdt utenfor. Det er først og fremst det frivillige arbeidet som er motoren i lag og foreninger i hovedstaden. Det er imidlertid et større innslag på nasjonalt nivå av betalt arbeid, primært innenfor kategorien interesseorganisasjoner.

3.2.4 Økonomi

Frivillig sektors totale økonomiske omfang i Oslo estimeres til drøyt åtte mrd. kroner i driftskostnader, hvorav i underkant av én mrd. er på lags- og foreningsnivå. De totale driftskostnadene i hovedstaden utgjør rundt 15 prosent av frivillig sektor som helhet. På det lokale nivået går storparten av utgiftene til kultur-, idretts og fritidsorganisasjoner til utadrettet virksomhet som møter, kurs og arrangementer.

Tabell 3.2.4.1 Fordeling av inntekter blant frivillige organisasjoner i Oslo etter organisasjonskategori og nivå. Prosent.

	Lag og foreninger i Oslo		Nasjonale org.		Totalt	
	Kultur, idrett og fritid	Andre	Kultur, idrett og fritid	Andre	Kultur, idrett og fritid	Andre
Egengenererte	70	44	35	55	53	55
Medlemskap	19	25	26	45	22	44
Utlodning	7	3	1	3	4	3
Loppemarked	3	0	0	0	2	0
Utleie	2	1	1	0	2	0
Tilstelninger	38	15	7	7	23	8
Gaver og sponning	9	7	10	6	10	6
Gaver	3	7	1	4	2	4
Arv	0	0	0	1	0	1
Reklame/sponning	6	0	9	1	8	1
Tilskudd	17	27	31	16	24	17
Hovedorg.	3	2	12	1	8	1
Kommune	10	23	2	1	6	2
Stat	4	2	17	14	10	14
Andre inntekter	5	21	23	22	14	22
Totalt	100	100	100	100	100	100

Note: Borettslag, boligsameier og velforeninger er ikke inkludert. Merk at avrundinger i noen tilfeller gjør at prosentandelene ikke lar seg summere til nøyaktig 100 prosent.

Lag og foreninger innenfor kultur, idrett og fritid skaper i stor grad egengenererte inntekter, primært gjennom medlemskap og tilstelninger. I Oslo kommer 70 prosent av totalinntektene fra disse kildene. Estimer for Oslo og nasjonale estimer viser at tallene har holdt seg stabilt de siste 10 årene. På nasjonalt nivå er organisasjonene innen kultur, idrett og fritid i større grad avhengig av tilskudd fra det offentlige.

Gaver og sponning til frivillig sektor utgjør kun en begrenset del av totalinntektene, mens andelen av offentlig (kommunale) tilskudd utgjør en noe større andel. Sett i forhold til medlemskap, utlodning, loppemarked, utleie og tilstelninger er imidlertid gaver, sponning og tilskudd begrensede inntektskilder. Kategorien «gaver og sponning» omfatter private finansieringskilder, men de egengenererte inntektskildene bærer også private transaksjoner mellom organisasjoner og enkeltpersoner. I flere tilfeller vil medlemsinntekter være av

såkalt passiv art, ved at den tilføres passiv støtte heller enn en kontingent som er knyttet til aktiv deltagelse i organisasjonene. På liknende vis kan det også tenkes at inntekter fra eksempelvis loppemarked, salg, tilstelninger mv. ikke kun beror på markedstransaksjoner i vanlig forstand, men også kan innebære at enkeltpersoner foretar kjøp fordi de ønsker å støtte et godt formål. Denne koblingen kan i noen tilfeller være ganske eksplisitt, eksempelvis Kirkens Nødhjelps "gaver som forandrer verden" hvor enkeltpersoner kan kjøpe fysiske produkter som samtidig innebærer at man støtter bistandsprosjekter.

4. Kommunens rolle som tilrettelegger og initiativtager

Kommunens oppgave er å tilrettelegge, initiere og fasilitere både på sentralt og lokalt nivå for å støtte og styrke frivilligheten. Kommunens bidrag kan være å tilby informasjon, råd og veiledning, koordinering, økonomiske tilskudd, lokaler eller formidling av kontakter. Kommunen kan sies å ha to parallelle oppgaver: på den ene siden skal kommunen motivere til og tilrettelegge for frivillig innsats som et supplement til offentlige tjenester, og samtidig være tilrettelegger og støttespiller for en selvstendig og uavhengig frivillig sektor.

4.1 Virkemidler

4.1.1 Tilskudd og andre virkemidler

Flere kommunale virksomheter forvalter tilskudd og andre virkemidler tilknyttet sine fagområder:

- **Bydelene** har tilskuddsordninger som varierer fra bydel til bydel. Blant annet tildeles frivillighetsmidler hvert år. Disse er omtalt ytterligere under.
- **Sykehjemsetaten** har de siste årene øremerket tilskudd til nærmiljø- og trivselstiltak på sykehjem. I 2016 er det satt av til sammen kr. 2 mill. Tilskuddet skal gi mulighet til å gjennomføre sosiale aktiviteter, kulturarrangementer og frivillig aktivitet på sykehjemmene. Søkere er frivillige organisasjoner, pårørende- og venneforeninger og andre aktører som ønsker å bidra med trivselstiltak.
- **Helseetaten** legger til rette for samspill med frivillig sektor og frivillige aktører på folkehelseområdet, pleie- og omsorgsfeltet, og innen psykisk helsearbeid. «Helsebringende frivillighet» er et samarbeid med Oslo Røde kors, hvor det samarbeides med ulike deler av NAV-kontorene i 5 bydeler. Formålet er rekruttering av langtidsledige til frivillig innsats som besøksvenn. Effekten er styrket omsorg for mennesker som har behov for støtte, samt styrket selvrespekt og energi for de som stiller som besøksvenn.
- **Kulturetaten** gir tilskudd til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, til ferieleirer i frivillig regi, til frivillige kor, korps og orkestre, samt konsertstøtte til frivillige tiltak. Det overføres også midler til Sentralt ungdomsråd, Oslo musikkråd og Lokale ungdomsråd i bydelene som fordeler midlene videre. Totalsummen på disse ordningene er i 2016 på kr. 37,3 mill. Utover dette tilrettelegges det for frivillig aktivitet i bibliotekene gjennom åpne og tilgjengelige lokaler som kan benyttes til møter og formidling.

- **Utdanningsetaten** gir midler til leksehjelp til frivillige organisasjoner. I 2016 er det tildelt kr. 4,3 mill. Utdanningsetaten forvalter også en ordning med utlån og utleie av lokaler, hvor skoler og andre kommunale lokaler lånes ut gratis til organisasjoner med aktivitet for barn og unge under 25 år, og til selvkost for andre frivillige organisasjoner. I 2016 er det satt av kr. 10,9 mill. til kompensasjon for utlånere/utleiare.
- **Bymiljøetaten** har en total avsetning på frivillighetsfeltet på kr. 69,4 mill.⁷ som inkluderer rammetilskudd til Oslo idrettskrets. I totalavsetningen er det satt av tilskudd til idrett-, friluft- og naturvernorganisasjoner, som i 2016 er på kr. 4,6 mill. Etaten samarbeider også med idretten om de kommunale idrettsanleggene; idrettslag får bruke lokalene gratis mot at de har driftsansvar for anleggene.
- **Gravferdsetaten** forvalter tilskudd til Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn. Tilskuddene til andre tros- og livssynssamfunn beregnes ut fra hva overføringen til Den norske kirke tilsvarer per medlem. I 2016 er samlet driftstilskudd på kr. 221,4 mill.⁸ hvorav 77,1 mill. går til andre tros- og livssynssamfunn enn Den norske kirke.
- **Enhet for mangfold og integrering** har flere tilskudd tilknyttet innvandrings- og integreringsfeltet, og er særlig rettet mot integrerings- og mangfoldstiltak. Total bevilgning i 2016 er på kr. 6,7 mill. Enheten forvalter også en ordning om frivillig virksomhet i lokalsamfunn, samt grunnstøtteordning til drift av innvandrerorganisasjoner og -sentra. De to sistnevnte er finansiert av statlige integreringsmidler fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI).
- **Velferdsetaten** forvalter tilskudd til frivillige og ideelle organisasjoner på helse- og sosialområdet. I 2016 er den totale tilskuddsrammen på 94,6 mill. Tilskuddene skal bidra til frivillig innsats og økt velferd til kommunens innbyggere. Dette er hovedsakelig driftstilskudd som går til ulike organisasjoners arbeid for blant annet å bedre livssituasjonen til mennesker med utfordringer tilknyttet rus, psykisk helse, folkehelse og vold/overgrep.

4.1.2 Digitale løsninger

Oslo kommune fikk i 2015 nye nettsider som inneholder mer enhetlig informasjon om frivillighetsfeltet. Blant annet er søke- og sorteringsfunksjoner forbedret, slik at det er lettere å finne for eksempel informasjon om fritidsklubber, lokaler eller kommunale tilskuddsordninger. Velferdsetaten forvalter en ekstern kommunal digital plattform, *frivillig.no*. Gjennom en samarbeidsavtale med Frivillighet Norge er portalen nå en nasjonal frivillighetsportal. Frivillighet Norge vil være ansvarlig for utvikling og drift av den nye nasjonale portalen med bidrag fra Oslo kommune. Den nye portalen vil bli et rekrutteringsverktøy for alle frivillige og ideelle organisasjoner i Oslo og Norge.

⁷ Dette tilskuddet er kun delvis rettet mot frivillig arbeid.

⁸ Dette tilskuddet er kun delvis rettet mot frivillig arbeid.

4.1.3 Lokaler og anlegg

Lokaler er et viktig element i utøvelsen av frivillig aktivitet, og en sentral kommunal tilrettelegging. Behovet for sikring av areal til kulturell infrastruktur, skoler og andre sosiale anlegg er innarbeidet i kommuneplanen *Oslo mot 2030: Smart, trygg og grønn*, vedtatt i bystyret 23.09.2015 (sak 262) Byrådet vedtok videre i sak 1076/15 *Standard kravspesifikasjoner for formålsbygg* av 20. august 2015 at skoler også skal fungere «som et lokalt kulturhus og (...) som del av kommunens kulturelle infrastruktur bidra til å styrke lokalmiljøet og utformes på en slik måte at det enkelt kan benyttes til virksomheter utover skolens kjernevirksomhet». Kommunen eier og/eller disponerer mange lokaler, og en stor del av disse er tilgjengelig for organisasjoner og andre initiativ. Bibliotekene er gode eksempler på lett tilgjengelige lokaler som kan benyttes av alle uten at man er tilsluttet en organisasjon eller gruppe. Andre eksempler på lokaler er skoler, barnehager, forsamlingsrom på sykehjem, samfunnshus, kulturhus, idrettsanlegg og kommunale kontorlokaler.

4.1.4 Bibliotek

Folkebibliotekene skal være en lokal kulturarena og møteplass for debatt og samfunnsutvikling. I biblioteksmeldingen (byrådssak 44 av 03.04.2014, vedtatt i bystyret 13.11.2014) presiseres det videre at bibliotekene skal være en terskelfri møteplass som skal stimulere til aktiv samfunnsdeltakelse og stilles til disposisjon for frivillige, og være lokale samfunnsutviklere i samarbeid med bydelen og lokale aktører.

Deichmanske bibliotek skal være en brukerorientert organisasjon og yte service og tilby åpningstider som er på innbyggernes premisser. Det ble innført innført «meråpne» filialer på Majorstua og Lambertseter i 2015. I 2016 vil ytterligere to filialer, Stovner og Tøyen, bli meråpne. Meråpent innebærer at lokalene er tilgjengelige fra kl. 07:00 til 23:00 hver

Leseombud

Leseombud er en ordning rettet mot mennesker som ikke kan lese selv eller som har lesevansker, for eksempel eldre, fysisk eller psykisk utviklingshemmede, fremmedspråklige mv.

Leseombudene er rekruttert av Oslo Deichmanske bibliotek, som ved avtale med foreningen *Leser søker bok*, har fått en samling av letteste og tilrettelagte bøker. I Oslo er alle filialer en del av ordningen.

Høytlesningen foregår enten på biblioteket eller andre steder som er egnet – for eksempel på sykehjem, institusjoner eller i privat hjem.

dag ved at man i den ubetjente tiden benytter lokalene ved eget kort og pinkode. Erfaringene fra Majorstua er positive, både besøket og utlånet har økt, og lokalene tas i større grad i bruk av frivillige organisasjoner. Deichman har registrert større grad av aktiviteter som foregår etter kl. 1900 både i Kinoteket og grupperommene. Noen av de som låner lokalene er Oslo kvinnesaksforening, sameier, lesesirkler, Amnesty,

studiegrupper og seniorveiledning.

4.1.5 Frivilligsentraler

Frivilligsentralene⁹ fungerer som møteplass og koordinator for frivillig arbeid. Det er gjennom sentralene mange møter frivilligheten: enten som mottakere av tjenester eller som frivillige selv. Oslo har i dag 30 sentraler, hvor det tilbys stor variasjon i aktiviteter og tjenester som blant annet besøksvenn, handlehjelp, tilgang på pc-er med internettilkobling, leksehjelp og sosialt samvær. Sentralene innehar parallelt en koordinerende funksjon mot forskjellige frivillige initiativ, tiltak og aktiviteter. Frivilligsentralene er møteplasser hvor

⁹ Oslos mange frivilligsentraler er sammensatt av kommunale og ikke-kommunale sentraler. Organiseringsform varierer. Oversikt over sentralene er vedlagt.

kommunen koordinerer ulike aktiviteter og tiltak og støtter opp om det arbeidet som gjøres for befolkningen uavhengig av kommunale institusjoner.

4.1.6 Bydeler

Bydelene har en viktig rolle overfor frivillig sektor. Det er bydelene som er nærmest befolkningen og de behov, utfordringer og muligheter nærmiljøene besitter. Det er i bydelene den frivillige aktiviteten skjer, og det er bydelene som har den næreste kontakten med frivillig sektor. De lokale frivillige initiativene har flere behov: enkelte trenger noen å rådføre seg med, steder å være eller fellesskap med andre. Andre trenger praktisk hjelp, utstyr, tilgang på kopimaskin, kontorplass eller opplæring i organisasjonskunnskap. Noen bydeler har egne treff for frivillige for å vise at de er satt pris på og for å gi noe tilbake for alle de innsatstimer som legges ned. Erfaringene bydelene har med disse arrangementene er gode. I bydel Sagene arrangeres for eksempel kvelden «Livet mellom husene» en gang i året, hvor det er i overkant av 100 deltakere hvert år.

Ulik befolkningssammensetning i bydelene skaper forskjellige utfordringer og muligheter. Bydelene samarbeider med frivilligheten om bedre inkludering, integrering, levekår, trivsel og sosiale tilbud. Lokalmiljøene er sentrale i å skape identitet hos nyinnflyttede. Det ligger i frivillighetens egenart å utvikle seg i takt med lokalsamfunnets behov. Derfor er samarbeid mellom frivilligheten og bydelene viktig for å skape gode og inkluderende lokalmiljø. Bydel Ullern har for eksempel kartlagt den frivillige aktiviteten i bydelen og laget en egen frivillighetsmelding, som de håper skal «begeistre, engasjere og føre til frivillig arbeid på kryss og tvers i bydelen og mellom ulike frivillige lag og organisasjoner.»¹⁰ Andre bydeler har også lagt frem egne frivillighetsplaner det siste året.

Oslo kommune har siden 2007 drevet et målbevisst nærmiljøprosjekt i de fire Groruddalsbydelene Stovner, Alna, Bjerke og Grorud. Groruddalssatsingen varer frem til 2017 og er et samarbeid mellom stat og kommune. Totalt vil det bevilges 1,7 mrd. kroner i satsingsperioden. Formålet med satsningen er å forbedre miljø- og leveforhold i Groruddalen, gjennom blant annet opprustning av grøntområder og bomiljø, styrking av frivilligheten, bedre folkehelse og tilpasset språkopplæring fra tidlig alder.¹¹ Det er inngått intensjonsavtale med staten om videre satsing i Groruddalen etter 2016 hvor satsningsområdene vil være barnehage og skole, sysselsetting og nærmiljø.

Gjennom programmet har frivilligheten blitt kartlagt bedre enn tidligere og dermed blitt mer synlige i nærmiljøet. Flere av områdeløftene tilknyttet Groruddalssatsingen har inkludert opprettelsen av nærmiljøsentre. Disse har hatt andre funksjoner enn frivillig-sentralene, og slikt sett komplementert allerede eksisterende tilbud. På Veitvet ble nærmiljøkontoret *Stikk innom* etablert som et lavterskeltilbud lett tilgjengelig på Veitvet senter. På Haugenstua ble flerbrukslokalet *Verdenshuset* bygget i et område med lite frivillig aktivitet. Med ulikt innhold og utforming har sentrene oppnådd mye av det samme: sterk økning i frivillig aktivitet og større bevissthet på aktivitetstilbudet blant innbyggerne. Forskeren Guro Ødegård peker i boken «Fellesskap og forskjellighet» på hvordan offentlige myndigheter bør ha en *sammenkoblende* eller *lenkende* rolle overfor frivillig sektor. (Ødegård m.fl.: 2014). Ødegård har blant annet forsket på *Stikk innom*. Ifølge Ødegård er slike nærmiljøsentre en fornuftig måte å tilrettelegge for frivillig

¹⁰ Frivillighetsmelding for bydel Ullern 2014-2018, s. 3

¹¹ <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/prosjekter/groruddalssatsingen/>

aktivitet. Oppgavene er rettet mot å koble mennesker og ressurser, og å være et bindeledd mellom frivilligheten og det kommunale systemet. *Stikk innom* er et eksempel på nærmiljøsentere som har vært sammenkoblende i arbeidet: i kartlegging av aktivitet, kurs i organisasjonslæring, tilgjengeliggjøring av lokaler og kontormateriell, og i tilrettelegging for knytting av kontakter og relasjoner.

Stikk innom: nærmiljøsentret på Veitvet

Et senter opprettet med formål å være et knutepunkt mellom Groruddalssatsingen, lokale myndigheter, beboere, foreningsliv og andre offentlige instanser. Kartlegging av den frivillige aktiviteten i området, og å knytte initiativtakere sammen har vært sentrale oppgaver. Et viktig tilbud på senteret har vært kontorlokaler som lånes ut gratis på kveldstid.

Verdenshuset på Haugenstua

Flerbrukslokale i bydel Stovner. Området var preget av lite frivillig aktivitet, nå er det registrert om lag 2000 besøk i uka. Bygget er utformet for å skape mest mulig samarbeid, åpenhet og fellesskap. Huset har tilrettelagte rom for mange ulike aktiviteter.

Oslo Sør-satsingen er et tilsvarende prosjekt for bydel Søndre Nordstrand, hvor målet er å bedre levekårene. Også denne satsingen er et samarbeid mellom stat og kommune. Prosjektet har fire innsatsområder: nærmiljø og kultur, oppvekst, kvalifisering til utdanning og arbeid, samt folkehelse. Et av tiltakene er «tilskudd til frivillig virksomhet i lokalsamfunnet i Oslo Sør-satsingen,» hvor organisasjoner eller andre frivillige må bidra til deltakelse og integrering i Søndre Nordstrand. Arbeidet må også brukes til å fremme møteplasser og aktiviteter i lokalsamfunnet på tvers av ulike befolkningsgrupper og bidra til å skape økt tillit til, og tilhørighet i, det norske samfunnet.

Tøyensatsingens mål er å utvikle Tøyen til et trygt og levende sted for beboere og besøkende. Satsingen er todelt: et områdeløft skal bedre levekårene, og det skal gjennomføres en rekke store investeringer i området tilknyttet Tøyenparken. Områdeløftet varer over fem år, og er finansiert gjennom et samarbeid mellom stat og kommune som hvert år gir 25 mill., til sammen 50 mill. kroner årlig. Områdeløftet er basert på en nedenfra-og-opp-tankegang, der stedsutviklingen skal skje med bakgrunn i innbyggernes behov og ønsker. Midlene forvaltes av bydelsutvalget, men det presiseres at «innbyggere, frivillige lag og organisasjoner gis mulighet til deltakelse i beslutningsprosessen»¹² vedrørende områdeløftets tiltak.

Fritidstilbud til barn og unge er viktig i lokalmiljøene. Bydelene har en rekke fritidsklubber¹³ og andre tilbud og aktiviteter. Klubbene har normalt lønnede medarbeidere, men er også en viktig kilde til frivillig aktivitet blant barn og unge. Mange ulike initiativ har begynt på en ungdoms- eller juniorklubb, eksempelvis «mekking» på motorsykler, teaterforestillinger, dansegrupper eller andre kulturrettede tiltak. Fritidsklubbene er sentrale i mange unges oppvekst, og bidrar til en tryggere barne- og ungdomstid gjennom å skape identitet og tilhørighet, gode opplevelser og ved å være rusfrie møteplasser.

Bydelene tildeler frivillighetsmidler en eller flere ganger per år. Midlene går til ulike aktiviteter, initiativ og arrangementer i lokalmiljøene, og de ulike bydelsutvalgene administrerer sine respektive ordninger. Størrelsen på midlene varierer, det samme gjør

¹² <https://www.oslo.kommune.no/politikk-og-administrasjon/prosjekter/toyensatsingen/omradeloft-toyen/>

¹³ Med fritidsklubber menes både ungdomsklubber og juniorklubber.

retningslinjer, krav til søknad og søknadsfrist. Bydelene deler også ut lokale kulturmidler til ulike, kortere prosjektartede tiltak.

5. Byrådets vurderinger

Frivillig sektor er en hjørnestein i demokratiet og velferdssamfunnet. Uten frivilligheten stopper samfunnet opp. For enkeltmennesker, lokalmiljø og storsamfunn er det viktig med et sterkt og mangfoldig sivilsamfunn. Byrådet vil bidra til en variert og levende frivillig sektor som eksisterer og utvikles på egne premisser, og vil styrke frivilligheten gjennom å legge til rette for den. Det innebærer utbetaling av tilskudd, forenklede kommunale prosesser, bedre samhandling, og tilgjengeliggjøring av lokaler og kommunal grunn.

Frivilligheten har gjennom årtier drevet samfunnet fremover, og sammen har frivillig og offentlig sektor etablert velferdsordninger vi i dag ser om selvfølgelig. En verdiskapning på omkring syv mrd. kroner i 2014 og 13 000 årsverk i frivillig arbeid samme år, tydeliggjør en sektor med stor betydning og nedslagsfelt. Byrådet mener samtidig at det er potensiale for ytterligere aktivitet dersom frivillige aktører forenes og samarbeidet på tvers styrkes. Byrådet vil blant annet gjennom en bedre koordinering og tilrettelegging for økt dialog, samarbeid, idé- og erfaringsutveksling, styrke eksisterende frivillighet og løse ut potensiale for økt frivillig aktivitet i byen. Et eksempel er i skolen, hvor byrådet mener økt samarbeid med frivilligheten kan styrke tilbudet i aktivitetsskolen og øke omfanget av frivillig aktivitet.

For enkeltmennesker kan frivillighetsarbeid være helseforebyggende, inkluderende og relasjonsbyggende. Byrådet ønsker å styrke det frivillige arbeidet som har livsutfoldelse og velferd som formål, og som blant annet omfatter en kamp mot ensomhet og utenforskap. Oslo vil i tiden som kommer få en stor tilstrømning av flyktninger. Frivilligheten vil spille en viktig rolle i denne situasjonen. Frivillige gjør allerede en stor og viktig jobb som et supplement til det statlige og kommunale mottaksapparatet. Byrådet ønsker velkommen slike initiativ. Det viser befolkningens dugnadsånd og vilje til å gjøre noe verdifullt for andre. Det tydeliggjør også potensialet i frivilligheten til å bidra til gode løsninger og et bedre samfunn. Frivilligheten kan imidlertid også ha en annen betydning for flyktningene utover mottak av tjenester og velvilje. Gjennom at flyktninger selv engasjerer seg i frivillige aktiviteter, kan frivilligheten bidra i inkluderingsarbeidet. Det vil være helse- og trivselsfremmende, bidra til en mer vellykket tilpasning til det norske samfunnet, og gi et større nettverk for nyankomne. Byrådet mener frivilligheten vil spille en uvurderlig rolle i den krevende situasjonen byen befinner seg i, både i form av innsats utover det myndighetene tilbyr, og som vei inn i det norske samfunnet gjennom flyktningenes egen aktivitet i frivilligheten.

Frivillige er viktige bidragsyttere i samfunnet. Byrådet er opptatt av at frivillige må møtes med anerkjennelse og respekt i alle ledd av det kommunale apparatet, og at frivilligheten skal ønskes velkommen med sine bidrag og synspunkter. Frivilliges medvirkning i demokratiske prosesser skal derfor verdsettes og imøtekommes. Videre skal kommunen arbeide for frivillighet for alle byens innbyggere, legge til rette for de ulike behov som finnes, og behandle de forskjellige delene av frivilligheten på en likeverdig måte.

Et sterkt sivilsamfunn behøver gode rammer for drift. Stabile tilskuddsrammer vil gi forutsigbarhet, sikre bredde og innhold, gi rom for nyetableringer, og frigjøre tid og ressurser til aktivitet og rekruttering. De første frivillige organisasjonene hadde lav grad av

organisering og var økonomisk uavhengige. Siden 1980-tallet har derimot frivillige organisasjoner i stor grad vært inkludert i mål- og planarbeid fra politisk hold, og dermed fått bevilgninger deretter. Samtidig viser tallene i kap. 3.2.4 at 70 prosent av inntektene i frivillige organisasjoner genereres fra andre hold enn offentlige midler.

Byrådet mener at det innen frivilligheten skal stilles krav til likestilling, åpenhet og fellesskapsarenaer på tvers av ulike sosiale, religiøse og etniske grenser. En forutsetning for et fungerende demokrati er åpenhet. Åpenhet gir innbyggerne innsyn i hvordan kommunen forvalter fellesskapets verdier, og er viktig for å ivareta mindretallets interesser. Byrådet vil stille tydelige krav til å fremme åpenhet. Dette skal også gjelde i frivillighetspolitikken. En åpen kommune innebærer også å tilrettelegge for og oppfordre til medvirkning fra byens innbyggere.

Byrådserklæringen av 19.10. 2015 sier følgende: «Et samfunn og en by med små forskjeller er en bedre by å bo i for alle. Vi skal gjøre vår del av jobben for å redusere de sosiale og økonomiske forskjellene i Oslo slik at alle får like muligheter.» Frivilligheten er et viktig verktøy for å redusere sosiale og økonomiske forskjeller. Frivillig engasjement kan styrke nettverk, medbestemmelse og deltakelse i storsamfunnet. På integreringsfeltet er for eksempel frivilligheten et viktig virkemiddel for å inkludere minoriteter. For funksjonshemmede er eksempelvis arbeidet som gjøres i interesseorganisasjonene av stor betydning for utbedring av universell utforming og bevissthet omkring hvordan stor-

Skattkammeret

Utlånsentral lokalisert på Bislet Stadion, eid av St. Hanshaugen frivilligsentral ved Kirkens bymisjon, og drevet i samarbeid med bydelen og bydelens Ungdomsråd.

Skattkammeret låner ut idrettsutstyr til barn og unge. Barn og unge låner gratis, mens de over 18 år får leie til rimelig pris. Eksempler er fiskestenger, skateboard, fotballmål, fotballsko, ski og skøyter.

samfunn, lokalsamfunn og enkeltindivider kan forbedre hverdagen for mennesker med synlige og usynlige funksjonshemminger. Byrådet vil bidra til mindre forskjeller ved å senke terskler for deltakelse. Dette innebærer blant annet å fjerne økonomi som hinder for aktivitet blant barn og unge. Som vist i eksemplet med Kirkens bymisjons *Skattkammer*, kan dette innebære utlån av utstyr til ulike idrettsaktiviteter. Byrådet

oppfordrer også lag og organisasjoner til å utarbeide langsiktige planer for inkludering av minoriteter – det være seg for eksempel etniske, religiøse eller seksuelle minoriteter samt ulike former for funksjonshemming.

5.2 Å møte morgendagens frivillighet: Forenkling og samhandling

Endringer i samfunnet endrer frivillig sektor. Morgendagens frivillighet er sammensatt av tradisjonelle og nye organisasjoner, små og store initiativer, egenorganiserte grupper og en mengde av interesseområder. Parallelt med den tradisjonelle frivilligheten vokser det frem en mer individ- og resultatorientert retning. Flere er aktive i den virtuelle frivilligheten – en frivillighet som er ikke lett synlig, men som er betydningsfull og samfunnsoppbyggende. Med en forventet sterk befolkningsvekst i årene som kommer, vil byen oppleve flere utfordringer, muligheter og berikelser. En betydelig del av den økte befolkningen vil tilhøre høyere aldersgrupper, samtidig som stadig bedre helse og velferdsordninger gjør at vi lever lenger og har bedre helse i høy alder. Det er viktig at byens seniorer forstås og ivaretas som den store ressurs de er. Svært mange av byens pensjonister har utdanningsmessig og yrkesfaglig bakgrunn som kommunen, frivillige organisasjoner og samfunnet som helhet bør bli langt flinkere til å se verdien av. Det må

oppfordres til og tilrettelegges for frivillig arbeid blant eldre og pensjonister i større grad enn i dag. Byrådet ønsker å vise frem det gode arbeidet som gjøres blant eldre i dag, og potensialet som ligger i byens eldre befolkning.

Skal vi opprettholde den høye deltakelsen i årene fremover, må organisasjonenes rekrutteringsmetoder, aktiviteter og informasjons- og kommunikasjonsteknologi tilpasses vår tid. Det offentlige må stimulere denne endringen gjennom støtteordninger og tilrettelegging av hensiktsmessig infrastruktur. Dette omfatter også en videreutvikling av digitalisering og utvikling av digitale rom.

Den nye frivilligheten er mindre organisert og ofte spontan og individuell. Tradisjonell tilrettelegging med tilskudd er ikke nødvendigvis mest hensiktsmessig: hvem skal få tilskuddet, hvordan skal det rapporteres, og vil det samme behovet være like aktuelt i påfølgende år? Kommunen skal også tilrettelegge for mindre organiserte grupper og individuelle initiativer. Eksempelvis trenger også den nye frivilligheten steder å være. Kommunens lokaler, uterom og anlegg må gjøres tilgjengelig også for den nye frivilligheten. All frivillighet trenger en form for administrering. Dette gjelder kanskje i særlig grad den egenorganiserte frivilligheten ettersom den ikke har medlemskap og kontingentinnbetaling til å finansiere aktivitetene.

Byrådet ønsker at byen lettere skal kunne brukes til frivillig aktivitet. Når befolkningen stiller med eget frivillig engasjement så skal prinsippet være at kommunen skal forsterke dette med bidrag, og ikke ha inntekter til bykassen. Det må stimuleres til økt bruk av kommunale lokaler og anlegg, til økt bruk av byrommet, og til at byen stilles til rådighet for frivillige og frivillige arrangementer i større grad enn i dag. Kommunen bidrar ofte med tilskudd eller annen form for bistand til frivillige aktører som kan forsvinne i kommunale avgifter for leie, servering, skilting osv. Eksempel på slik frivillig virksomhet kan være amatørarrangementer for teater og sceneuttrykk, musikkfest, UKM, kultur-/lysvandringer og lignende.

Byrådet har følgende mål for frivilligheten i Oslo:

1. Det skal være lett å drive frivillig aktivitet og organisasjonsvirksomhet
2. Kommunen skal styrke samhandlingen mellom kommunal og frivillig sektor, og tilrettelegge for økt samhandling frivillige aktører imellom
3. Flere av kommunens lokaler, uterom og anlegg skal være tilgjengelige, meråpne og fylles med frivillig aktivitet
4. Kommunen skal stimulere til mangfold, bredde og en nyskapende frivillig sektor, og bidra til økt rekruttering av frivillige

5.3 Mål og tiltak

1. Det skal være lett å drive frivillig aktivitet og organisasjonsvirksomhet

Byrådet ønsker å frigjøre mer tid til frivillighetens kjernevirksomhet og til rekruttering av flere frivillige. Derfor skal det kommunale apparatet forenkles der det er mulig.

Søknadsprosesser og rapporteringsordninger kan oppleves som kompliserte og tungvinte. Det kan føre til at det organisatoriske overskygger den frivillige aktiviteten.

Byrådet ønsker å samordne rutiner, informasjon og tildelingspraksis for å gjøre det enklere å drive frivillig aktivitet.

Frivillig sektor i Oslo er omfattende, både i bredde og medlemsvolum. Mange ønsker å bidra, likevel er det enkelte som ikke finner veien inn i sektoren. Det skal være lett å finne relevant informasjon, og det skal være lett å være frivillig og finne frivillige. Byrådet ønsker derfor å gjøre det lettere å formidle frivillig aktivitet.

- *Samordne og forenkle søknadsprosesser for tilskudd*
Søknadsprosessen knyttet til tilskuddsordninger på frivillighetsfeltet skal forenkles, blant annet gjennom en reduksjon og samordning av søknadsfrister, bedre informasjon, gjennomgang av relevant regelverk og økt bruk av digitale løsninger. Utvikling av digitale løsninger utføres som en del av det pågående moderniseringsarbeidet som er igangsatt i kommunen.
- *Redusere rapporteringskrav*
Kommunen skal ikke etterspørre mer informasjon enn det er behov for, og informasjonen som etterspørres skal være tilpasset størrelsen på tilskuddet. Alle tilskuddsordninger på frivillighetsfeltet skal gjennomgå med sikte på forenkling innen 2017.
- *Videreutvikle og forbedre digitale løsninger for formidling av frivillig aktivitet*
Frivillig.no er Oslos digitale plattform for frivillig aktivitet på helse- og sosialfeltet. Byrådet ønsker at frivillighetsportalen på sikt skal inkludere alle former for frivillighet, og omhandle både organisert og egenorganisert aktivitet. Tjenesten bør også videreutvikles slik at den formidler både tilbud om, og etterspørsel av frivillighet.
- *Forbedre informasjonen om kommunenes tjenester på frivillighetsfeltet*
Byrådet skal forbedre og tilgjengeliggjøre informasjon om frivillighetsfeltet slik at byens borgere enkelt kan finne informasjon. Dette innebærer blant annet å forbedre nettsidene gjennom å samle informasjon på ett sted, og informere om ordninger, tilgjengelige lokaler og idrettsanlegg, søknadsfrister, regelverk og kontaktinformasjon. I tråd med byrådets åpenhetsplakat som stadfester at kommunen skal tilrettelegge for offentlig innsyn i kommunal forvaltning, skal samtlige kommunale bevilgninger til frivillige organisasjoner og tiltak publiseres.

2. Kommunen skal styrke samhandlingen mellom kommunal og frivillig sektor, og tilrettelegge for økt samhandling frivillige aktører imellom.

I en kommune med 15 bydeler, om lag 5000 organisasjoner og et uvisst antall egenorganiserte frivillige initiativ, kan frivillig sektor oppleves stor og uoversiktlig. Det samme gjelder kommunens administrative enheter, som parallelt tilrettelegger for ulike deler av frivilligheten. En av kommunens viktigste oppgaver overfor både sektoren og kommunens innbyggere, er å være brobygger og tilrettelegger. Byrådet vil

sørge for mer informasjon og tettere dialog, både mellom kommunal og frivillig sektor, og frivillige imellom.

Kommunen skal bidra sterkere til å formidle behov, til bedre koordinering, og til en bedre kommunikasjon og idé- og erfaringsutveksling. Byrådet ønsker blant annet i større grad å forene samfunnsaktører og slik skape økt frivillig engasjement. For eksempel gjelder dette økt samarbeid mellom skole, idrett og lokal frivillighet i aktivitetsskolen. En slik forening av innsats vil gi et bedre tilbud til barna, stimulere til mer frivillig aktivitet i lokalmiljøene, og være positivt i et folkehelseperspektiv.

Mer aktivitet og større ressurser kan utløses dersom det i større grad stimuleres til frivillig aktivitet i bydeler og lokalmiljø. Det er viktig å skape aktive, gode lokalsamfunn med en mangfoldig frivillig sektor i betydningen minoriteter og majoriteter side om side, og i betydningen en variasjon i aktiviteter, interesseområder og deltakere. Bydelene kan gjennom sin tilstedeværelse i lokalmiljøene utvikle en bred kontaktflate ut mot frivilligheten. For å fungere som en brobygger mellom frivillige aktører og mellom kommunen og frivilligheten, bør bydelenes rolle og virkemidler styrkes.

- *Opprette funksjon som frivillighetskoordinator*
Som et ledd i å styrke kommunens koordinatorfunksjon slik at hele frivillighetsområdet kan ivaretas på en god måte, foreslås det å opprette en funksjon som frivillighetskoordinator sentralt i kommunens organisasjon. Frivillighetskoordinatoren vil ha det overordnede ansvaret for tverrsektoriell samhandling, tilrettelegging og planlegging av tiltak som gjelder forholdet mellom kommunen og frivillig sektor.
- *Arrangere en årlig dialogkonferanse: «Oslo-modellen»*
Kommunen vil arrangere en årlig dialogkonferanse som arena for en fast dialog mellom kommunen og frivilligheten. Dialogkonferansen kan være en «dugnadsarena» for kommunikasjon, idé- og erfaringsutveksling. Her kan man drøfte utfordringer, initiere samarbeidsprosjekt og synliggjøre muligheter innenfor frivillig arbeid, drive nettverksbygging og kompetanseoverføring. Viktige tema for dialogmøtene vil for eksempel være: forebygging av ensomhet og utenforskap, fjerning av barrierer for deltakelse og økt deltakelse blant minoriteter.
- *Etablere møteplass for dialog og samarbeid i det kommunale apparatet*
For å forbedre kommunikasjon, bidra til faglig utvikling og tilrettelegge for erfaringsutveksling og samarbeid, vil byrådet etablere en møteplass for bydeler og relevante kommunale virksomheter.
- *Oppfordre til lokal frivillighetspolitikk og aktiv tilrettelegging for frivillig sektor i bydelene*
Bydelene spiller en svært viktig rolle for den lokale frivilligheten, også ovenfor de grupper som tradisjonelt er mindre aktive og synlige, og som bør få anledning til å delta på egne premisser. Frivillighet bør derfor inkluderes i

bydelenes plan- og strategiarbeid. Byrådet vil også oppfordre bydelene til å prioritere avsetninger til frivillighetsmidler, til å se verdien i tett dialog og samarbeid med frivilligheten, samt koordinering og tilrettelegging av frivillig engasjement i lokalmiljøene.

3. Flere av kommunens lokaler, uterom og anlegg skal være tilgjengelige, meråpne og fylles med frivillig aktivitet.

Mangel på lokaler er en utfordring i Oslo. En aktiv og voksende frivillig sektor trenger steder å være. Både tilgjengelighet og egnethet er avgjørende. Å tilrettelegge for flere og egnede lokaler, samt lokaler til en lav kostnad, vil utløse mer frivillig aktivitet.

Byrådet vil at kommunens lokaler, anlegg, uterom i større grad skal være «meråpne» og tilgjengelige både for organisert og egenorganisert frivillighet. Meråpne bibliotek er et godt eksempel på dette. Skoleanlegg skal også utformes med tanke på skolene som kulturbygg og benyttes utover skolens kjernevirksomhet. På den måten vil den kulturelle infrastrukturen følge befolkningsveksten og endringer i bosettingsmønstre.

Kommunen skal ikke tjene på innbyggernes engasjement, kommunen skal tvert imot bidra til engasjementet. En by full av frivillig aktivitet er verdifullt. Byrådet ønsker at byens byrom og uterom, dvs. torg, gater, parker og friluftsområder, i større grad skal stilles til rådighet for frivillige og frivillige arrangementer. Fri bruk av disse for frivilligheten skal være basisnormen, og en viktig del av kommunens bidrag.

- *Øke tilgjengeligheten på lokaler og anlegg*

Kommunen disponerer idrettsanlegg, grøntanlegg, flerbruksanlegg, kultureiendommer, fritidsklubber, skoler, sykehjem, bibliotek mv. som alle bør være meråpne og fylles med frivillig aktivitet. Kommunen vil derfor styrke dagens ordning med gratis utlån og rimelig utleie av egnede kommunale lokaler og anlegg. Byrådet ønsker at kommunale virksomheter i større grad stiller sine lokaler til disposisjon for frivillige aktører.

- *Forbedre informasjonen om kommunale lokaler og anlegg.*

For at frivillige skal få oversikt over hvilke lokaler og idrettsanlegg som finnes og tilgjengeligheten på disse, vil byrådet forbedre og samle informasjonen om kommunale lokaler og anlegg på kommunens nettsider.

- *Subsidiere utgifter knyttet til utlån og utleie av lokaler*

For å imøtekomme etterspørsel av lokaler skal Utdanningsetatens kompensasjon for lån og utleie av skolelokaler styrkes.

- *Revidere Forskrift om utlån og utleie av skoler og andre kommunale lokaler til frivillige organisasjoner i Oslo kommune.*

Forskriften skal revideres og det vil vurderes å åpne opp for at egenorganiserte frivillige kan benytte lokaler og anlegg omfattet av ordningen. Informasjon om ordningen skal bedres.

- *Etablere et pilotprosjekt for administrering av utlån og utleie av skoler*
For at det skal være enklere for både utleier/utlåner og leietaker/låntaker (brukerne), skal det etableres et pilotprosjekt hvor brukersiden organiseres, slik at skolene har én aktør å forholde seg til. Denne aktøren kan legge til rette for fordeling av tid, dialog med skolen og ha ansvar for at brukerne kan få opplæring i tilsyn, bruk av teknisk utstyr mv. Byrådet foreslår Oslo musikkråd i en slik rolle.
- *Tilrettelegge for økt bruk av byrom og uterom*
Det skal etableres ordninger som i større grad stiller kommunens byrom og uterom til fri disposisjon. Byrådet vil opprette en forsøksordning hvor virksomheter med særskilt, gjennomgående frivillig innsats tilbys et generelt fritak fra kommunal leie og avgifter, eller gis en lav sats på disse.

Videre vil det, ved utvikling eller rehabilitering av kommunale uterom, legges til rette for infrastruktur ved å sikre tekniske forhold som tilstrekkelig strøm, vann, avløp, fast underlag og adkomst. En samordning av mulighetene og retningslinjer for bruk av byrom og uterom synliggjøres særskilt på kommunens nettsider.

- *Styrke bibliotekene som arena for frivillig aktivitet*
Bibliotekene skal være en terskelfri møteplass som skal stimulere til aktiv samfunnsdeltakelse og stilles til disposisjon for frivillige. Alle Deichmans filialer skal gjøres meråpne der det er mulig.
- *Støtte opprettelsen av nærmiljøsentre i bydelenes regi*
Byrådet vil bidra til gode lokalmiljø, synliggjøring av frivillig aktivitet og etablering av nettverk av frivillige. Inspirert av blant annet *Stikk innom* på Veitvet, vil byrådet opprette en sentral støtteordning hvor bydeler kan søke om midler til å starte opp nærmiljøsentre.

4. Kommunen skal stimulere til mangfold, bredde og en nyskapende frivillig sektor, og bidra til økt rekruttering av frivillige.

Oslo bystyre vedtok 20.06.2001 i verdidokumentet *Oslo Extra Large – en by for alle* at forskjellighet og mangfold er berikende og en styrke for byen. En frivillig sektor som gjenspeiler byens mangfoldige befolkning, interessefelt og ønsker, gir et sterkere og mer innholdsrikt sivilsamfunn, gjør nærmiljøene bedre, og driver samfunnet fremover.

Byrådet er opptatt av å løfte mangfoldets verdi og potensial. Målet er at frivillig sektor skal vokse i mengde og bredde, og at frivillige aktiviteter skal gjenspeile byens sammensatte og mangfoldige befolkning, herunder mangfoldighet i eksempelvis kjønn, alder, seksuell legning, etnisitet, religiøsitet, interessefelt, behov, funksjonshemmede og funksjonsfriske.

Det er et uforløst potensial i byens befolkning når det kommer til frivillig aktivitet, og byrådet har som mål å utløse mer frivillig aktivitet. Et virkemiddel i denne forbindelse

er å senke tersklene for deltakelse slik at alle innbyggere i Oslo har samme muligheter uavhengig av eksempelvis økonomi.

En mangfoldig befolkning gir behov for en mangfoldig frivillighet. Et samfunn i endring, resulterer i en frivillighet i endring. Byrådet ønsker å stimulere til innovasjon på frivillighetsfeltet, slik at sivilsamfunnet fortsetter å utvikle og utfordre samfunnet til det bedre.

- *Stimulere til opprettelsen av utlånssentraler*
Økonomi skal ikke være et hinder for barn og unge i å delta i aktiviteter. I dagens samfunn er det også viktig å begrense forbruket og bidra til et bærekraftig samfunn. Inspirert av Bymisjonens Skattkammer vil byrådet bidra til opprettelse av flere utlånssentraler for sportsutstyr til barn og unge.
- *Støtte sivil engasjement for flyktninger*
Frivilligheten kan bidra til et langsiktig lokalt engasjement i arbeidet med å ta imot flyktninger til Oslo og legge til rette for at de kan delta i samfunnet. Frivillige organisasjoner og trossamfunn gjør en uvurderlig innsats for å skape et inkluderende samfunn. Denne innsatsen må gå fra en fase med akutt hjelp til mat og klær, til mer langsiktige tiltak i samarbeid med arbeidsgivere, utdanningssteder og frivillige innen idrett, kultur og sivilsamfunn. Byrådet oppretter i 2016 en støtteordning som skal gå til ulike samarbeidstiltak med blant annet frivillige organisasjoner.
- *Etablere en kommunal frivillighetspris*
For å øke status og interesse for frivillig arbeid foreslås det å etablere en frivillighetspris som deles ut årlig. Oslo kommunes frivillighetspris gi til initiativrike personer, organisasjoner eller foreninger som utfører en ekstra stor innsats til det beste for medmennesker i Oslo. Den honorerer frivillig arbeid som knyttes til frivillig innsats innenfor kultur-, idretts- og fritidsfeltet, helse- og omsorgsfeltet, sosiale tjenester, oppvekst og levekår, mangfolds- og integreringsarbeidet, samt byutvikling, klima og miljø. Byråden for frivillighet er ansvarlig for prosessen rundt nominering og utnevnelse av prisen basert på forslag fra Oslos innbyggere.
- *Øremerke deler av tilskudd til innovative tiltak*
For å stimulere til innovasjon og nyteknisk på frivillighetsområdet, vil byrådet øremerke deler av tilskuddsmidlene til innovative tiltak.

Tidligere vedtak

Byrådssak 314 av 26.10.1994, jf. bystyrets vedtak 21.06.1995 sak 432, byrådssak 365 av 13.12.2002, jf. bystyrets vedtak 09.04.2003 sak 116, bystyrets vedtak av 06.06.2012 sak 157, bystyrets vedtak 06.06.2012 sak 158.

Økonomiske og administrative konsekvenser

De økonomiske konsekvensene for mange av tiltakene vil i liten grad kreve egne bevilgninger. Tiltak som får økonomiske konsekvenser vil bli spilt inn og behandlet i de kommende budsjettprosesser. De administrative konsekvensene vil være av mindre betydning ettersom dette allerede er innarbeidet i budsjettet.

Rapporteringsordning

Det anses ikke å være nødvendig med særskilt rapporteringsordning ut over det som fremgår av byrådets årsberetning.

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Sak om Engasjement og deltakelse. Frivillighet i Oslo 2016, tas til orientering.

Byrådet, den

Raymond Johansen

Rina Mariann Hansen

Vedlegg tilgjengelig på Internett:

1. Rapport fra Institutt for samfunnsforskning, «Frivillig sektor i Oslo. Nøkkeltall og hovedtrekk» (2014)
2. Oversikt over sentrale tilskuddsordninger 2016
3. Oversikt over frivilligsentraler
4. Oversikt over kommunale og kommunalt støttede fritidstilbud for barn og unge
5. Litteraturliste

Vedlegg ikke tilgjengelig på Internett: Ingen